

SUMERI – počiatky civilizácie

• Dejiny SUMEROV • SUMERI a ich susedia • Sumerské vynálezy • Z pokladov knižníc • Kolíska bohov • Znovuobjavenie SUMEROV • Vládcovia SUMERU a AKKADU

PLUS

UKRAJINA a RUSKO: Spor o spoločnú hranicu

■ CHRUŠČOV a KRYM ■ Deň-D: vylodenie v NORMANDII

SUMERSKÁ VZDELANOSŤ

Výnimočné vynálezy najstaršej civilizácie v Mezopotámii

autor | **DRAHOSLAV HULÍNEK**

Medzi širokou verejnosťou možno najviac rezonujú objavy a vynálezy, ktoré Sumeri priniesli ľudstvu. Ich prínos pre kultúrne formovanie rozsiahleho orientálneho a stredomorského priestoru je neodškriepiteľný.

Hlinené tabuľky z Uruk z konca 4. tisícročia pred n. l.

Už viackrát v súvislosti s opisom Mezopotámie používam vo svojich príspevkoch slová Jorgea Luísa Borges: „Orient je miesto, kde vychádza slnko. Mezopotámia je jeho neodmysliteľnou súčasťou. Existuje podnetný nemecký výraz na označenie Orientu, ktoré mám záujem pripomenúť: Morgenland – Zem rána.“ Toto pomenovanie, aj keď Borges ho vyjadril najmä v iných dejinných a kultúrnych súvislostiach, výrazne naznačuje odkaz tematického zamerania akejkoľvek mojej práce alebo príspevku zaoberajúcim sa starovekými civilizáciami Blízkeho východu, Egypta a východného Stredomoria. Preto ma tieto Borgesove slová sprevádzajú vo viacerých mojich článkoch a štúdiách ako memento poznania oblasti, v ktorej sa pohybujem.

Orient – najmä v spojitosti so starovekými dejinami – je naozaj tým priestranstvom Zeme, kde „vyšlo“ slnko a nastalo ráno ľudskej civilizácie. Predovšetkým Mezopotámia, ktorá je centrálnou oblasťou Orientu, sa bez najmenších pripomienok považuje za jedno z najpôvodnejších území počiatkov ľudskej civilizácie. Úvodný podnet k tejto pradávnej civilizačnej explózii dali práve Sumeri.

NA POČIATKU BOLO PÍSMO

Potvrďuje to aj skutočnosť, že starovekí osadníci v južnej Mezopotámii umožnili spoznať ľudskej populácii veľa objavov. Upozornili sme už na vznik písma. Ten sa spája s uruckou

Sumerská vzdelanosť

HLINENÁ TABUĽKA S KLINOVÝM PÍSMOM POCHÁDZAJÚCA Z MESTA URUK

kultúrou. Ak sa stotožníme s tvrdením, že jej nositeľmi boli etnickí Sumeri, tak za objaviteľov písma s najväčšou pravdepodobnosťou môžeme pokladať práve ich. Z mesta Uruk máme doložené najstaršie písomné pamiatky možno nielen z celej Mezopotámie, ale z celej Zeme. Pochádzajú z obdobia 3500/3300 – 3200 pred n. l. Približne 80 percent z nich tvorili hospodárske záznamy. Tieto najstaršie doklady písma pochádzajú z archeologických vrstiev Uruk IVa a III z posvätného miesta Eanna.

Prvotné archaické písomné znaky obrázkového charakteru naznačujú len malú súvislosť s hovorovým jazykom. Existujú však náznaky, že týmto jazykom bola pravdepodobne sumerčina. Písmo sa neskôr, na úplnom konci 4. tisícročia pred n. l., sformovalo do abstraktných tvarov podobných klinu. Odvtedy môžeme hovoriť

MEDENÉ SÚSOŠIE ZNÁZORŇUJÚCE DVOCH ZÁPASIACICH MLADÝCH MUŽOV. ARTEFAKT POCHÁDZA Z VČASNO-DYNASTICKÉHO OBDOBIA II. POUKAZUJE NA KOVLEJÁRSKE UMENIE SUMEROV.

o klinovom písme, prípadne klinopise. Okolo roku 3000 pred n. l. dochádza dokonca k prvému rozmachu písomníctva. Z obdobia okolo roku 2600 pred n. l. pochádza nález hlinených tabuliek z Abú Salábích v dnešnom Iraku. Je to najstarší súbor literárnych textov Sumerov.

Z obdobia III. dynastie z Uru máme doložené najväčšie množstvo a rozmanitosť písomných prameňov v dejinách starovekého Blízkeho východu. Dokonca podľa niektorých bádateľov je len veľmi málo

úsekov v dejinách antického Grécka, ba aj Ríma, kde máme obdobnú hustotu zachovaných textov. Dodnes je spracovaných a zverejnených približne 40 000 textov z obdobia III. dynastie z Uru. Ďalšie desiatky tisíc sa nachádzajú v múzeách či iných zbierkach. Pravdepodobne značné množstvo textov ešte nie je doposiaľ odkryté archeologickým výskumom.

To zďaleka nebolo všetko. Nedá sa opomenúť používanie kola pri doprave, a to najmä pri výrobe povozov. Nositelia uruckej kultúry v 4. tisícročí pred n. l. boli s najväčšou pravdepodobnosťou prví, ktorí tento vynález uviedli v dopravu a v preprave do praxe. Funkčnosť kola však zistili aj iné kultúry mimo

SUMERI – počiatky ľudskej civilizácie

DÝKA Z KRÁLOVSKÝCH HROBOV V MESTE UR. POŠVA DÝKY JE VYROBENÁ ZO ZLATA, PRÍČOM JE ZDOBENÁ DEKORATÍVNYM LEMOVANÍM. RUKOVÄŤ JE VYROBENÁ Z LAPIS LAZULI. VÝROBOK POUKAZUJE NA KOVOLEJÁRSKE A KOVOTEPECKÉ UMENIE SUMEROV. ARTEFAKT POCHÁDZA Z I. DYNASTIE MESTA UR, Z PRVEJ POLOVICE 3. TISÍCRÓČIA PRED N. L.

mezopotámskeho priestoru. Tie ho však spočiatku podstatným spôsobom nepoužívali. Počas obdobia uruckej kultúry (4. tisícročie pred n. l.) sa začal používať rýchlo rotujúci hrnčiar-sky kruh, čo bola výrazná inovácia pri výrobe keramiky.

Nezabudnime na sumerské náleziská Šuruppak a Džemdet-Nasru, kde bádatelia našli hlinené tabuľky s textom, ktoré dokazujú existenciu chrámového školstva s vlastným systémom – pravdepodobne prvého na našej planéte. Žiakov oboznamovali s vtedajšími poznatkami z oblasti matematiky, písania, čítania a v prírodných špecifikách

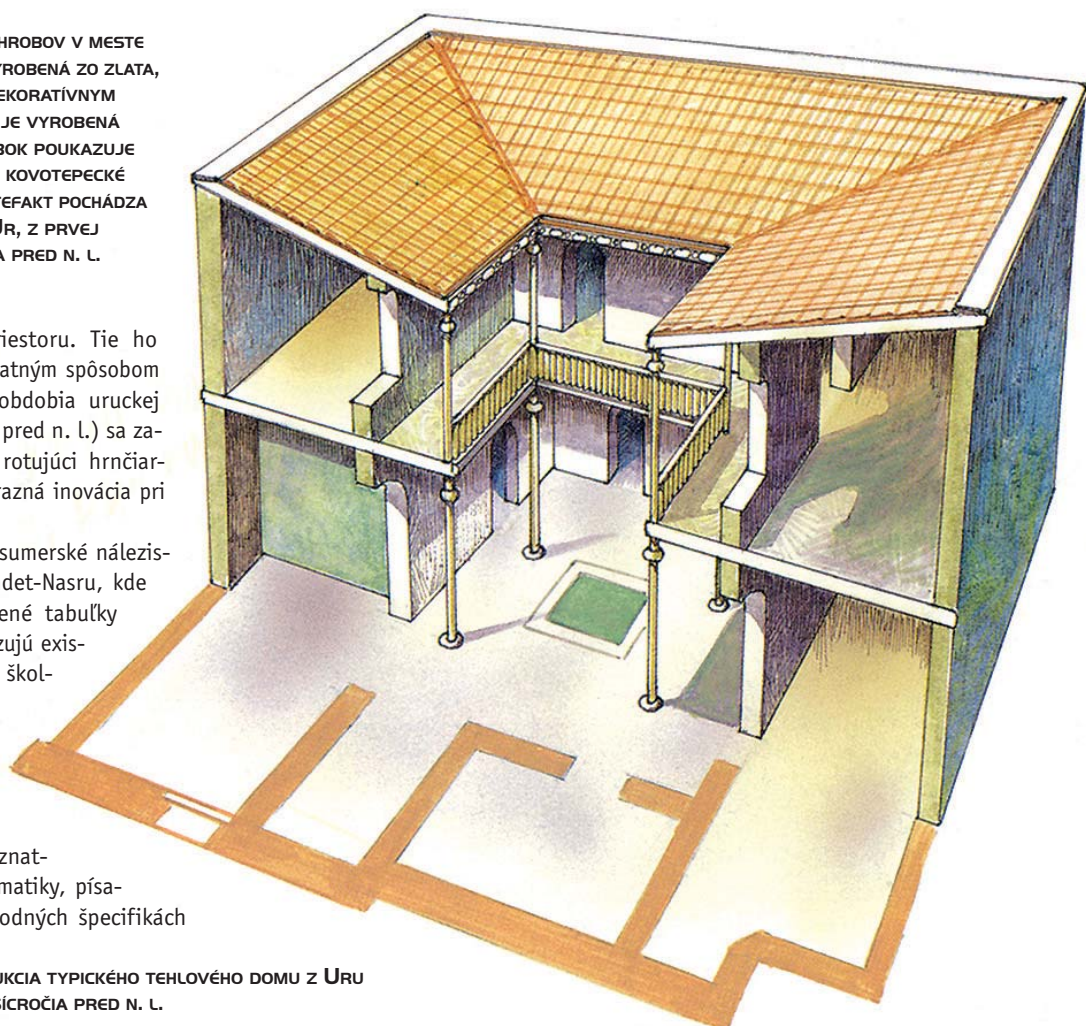
miestnej krajiny. Priamo v sumerskej Mezopotámii počas 3. tisícročia pred n. l. máme ako jedno z prvých doložené rozmanité hutníctvo, kovotepectvo a zlievačstvo kovov, najmä rozličné postupy pri metalurgii bronzu. Podobne mali možno v tej dobe najdokonalejšie metódy výroby a vypaľovania tehál. Tehla bola typickým stavebným materiálom Mezopotámie dominujúcim od čias neolitu. Týka sa to aj výstavby známych zikkurratov.

Sumeri boli priekopníci pri tvorbe rôznych receptov jedál a rozmanitých druhov kvasených nápojov. Z druhej polovice 3. tisícročia pred n. l. máme doložené najstaršie nákresy pôdorysov domov z mezopotámskeho priestoru. Z toho istého časového úseku sú doložené prvé mapové znázornenia v Mezopotámii. Na hlinených doskách zjednodušene zobra-

zili mapu Akkadskej ríše Sargona I. a plány mesta Nippur. Tieto mestské plány majú aj danú mierku. So spomínaným uruckým vládcom Gilgamešom sa dáva do súvislosti aj literárna tvorba Sumerov. Zachovalo sa o ňom päť epických skladieb, pravdepodobne z 21. storočia pred n. l. Neskôr sa z nich sformoval známy Epos o Gilgamešovi. Sumeri samotného Gilgameša zbožštili.

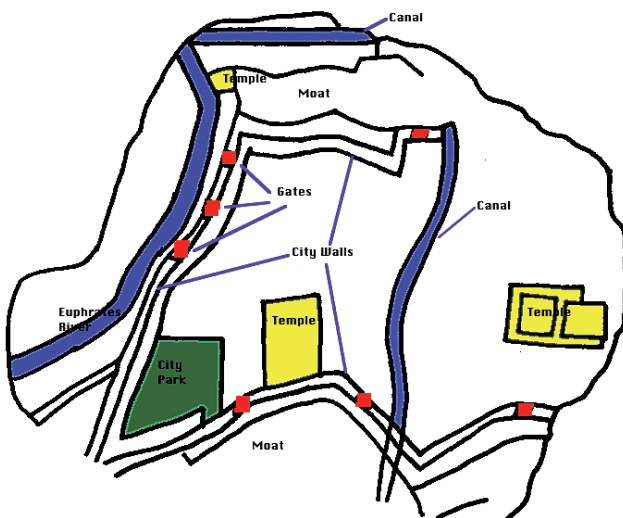
MATEMATIKA A ASTRONÓMIA

V období III. dynastie z Uru, ale aj v neskoršom, napríklad v starobabylonskom či kassitskom časovom úseku, dospeľ obyvatelia Mezopotámie na vysoký stupeň znalostí v matematike a astronómii. Práve Sumeri (v období III. dynastie z Uru) pravdepodobne ako prví identifikovali Ludolfovo číslo – pí (3,14)

KRESEBNÁ REKONŠTRUKCIA TYPICKÉHO TEHLOVÉHO DOMU Z URU Z PRELOMU 3. A 2. TISÍCRÓČIA PRED N. L.

Sumerská vzdelanosť

HLINENÁ TABUĽKA (VĽAVO) S PLÁNOM MESTA NIPPUR Z OBDOBIA OKOLO ROKU 1300 PRED N. L. VPRAVO SÚČASNÁ FAREBNÁ REKONŠTRUKCIA TOHTO PLÁNU.

a značne presne vymedzili druhú odmocninu z čísla 2 (1,414213). Ba aj pravidlo Pytagorovej vety a jej trojicu čísiel a , b , c vo vzťahu $a^2 + b^2 = c^2$ bolo známe už v starobabylonskom období.

Astronomické a matematické skúmania sa dostali na najvyššiu úroveň v no-

vobabylonskom období, kedy sa nadviazalo na znalosti predchádzajúcich období, dobu Sumerov nevynímajúc. V tejto dobe bola kompletne etablovaná astronomická pozorovacia služba, ktorá pravidelne dávala správy o vesmírnych javoch, telesách a iných zvláštnostiach. Jej

zavedenie vydržalo do polovice 3. storočia pred n. l. Aktivita tejto služby súvisela najmä s pozorovaním Mesiaca, Slnka, ich zatmení, ale slúžila aj na upresňovanie termínov v lunárnom kalendári. Nesmieme však zabúdať, že astronomické skúmanie malo značne religiózny charakter. ➤

SPOLOČENSKÁ HRA Z MESTA UR ZO VČASNODYNASTICKÉHO OBDOBIA III.

SUMERI – počiatky ľudskej civilizácie

